

AGUSTÍ DALMAU i FONT

Llanars

Girona. Quaderns de la Revista de Girona, 85. Maig de 1999.
Sèrie: Monografies locals (Núm. 50)

La favorable impressió que la vila de Llanars deixa en l'ànim de tots aquells que la visiten és gairabé unànime: tots els visitants admiren el magnífic entorn natural i l'agradable disposició del nucli urbà establert en aquesta contrada pirinenca. A molts, però, els poden resultar desconeguts l'origen i la història d'aquest poble al llarg dels segles i, així, la seva mirada només pot copsar la innegable bellesa de l'espai físic que els envolta. Tanmateix, la lectura d'un llibre pot apropar el viatger a les persones i les institucions que amb el seu esforç i treball van fer possible la pervivència de Llanars des dels seus orígens fins als nostres dies. Llavors, a cada pas pel bell mig del poble i també dels seus veïnats —Feitús i Espinalva— el lector evocarà el nom d'alguns carrers, d'algunes fonts, d'aquell pont sobre la riera... tot traient-los del seu anonim i donant-los personalitat pròpia; el mateix passarà amb el record de la història local que singularitza Llanars entre les altres poblacions veïnes de la vall del Ter. En definitiva, la seva mirada haurà esdevingut més rica i més completa.

És precisament aquest rescat de l'oblit el que dona importància i relleu a llibres com el que publicà el ripollès Agustí Dalmau fa poc més de dos anys dins la col·lecció *Quaderns de la Revista de Girona*, intitulat *Llanars*. El llibre se suma a un bon nombre de poblacions ripolleses que ja compten amb la seva respectiva monografia local publicada en l'esmentada col·lecció, en la qual aviat apareixeran nous títols i on no es deixa de notar l'absència de la capital de comarca, Ripoll.

El caràcter divulgatiu de la col·lecció on es publica, així com el seu format, similar per a tots els municipis gironins que s'hi inclouen, obliguen l'autor a fer una remarcable tasca de síntesi en la seva recerca, i a triar uns determinats aspectes per exposar a cada capítol. En el cas de *Llanars*, A. Dalmau recull informació diversa que revela un buidatge a fons de documentació relacionada sobretot amb l'activitat municipal —de la qual ell n'és un bon coneixedor i dipositari com a arxiver que és de Llanars— sense oblidar altres documents que troba en altres arxius, sobretot parroquials. Una vegada més es

fa palès el paper importantíssim dels diferents arxius en la recerca històrica i la necessitat de gestionar-los adequadament. Afortunadament, la pèrdua de documents en conflictes de caire bèl·lic, com la crema del poble de Llanars per part dels francesos l'any 1794 o durant les guerres carlines, no ha impedit que es conservi força documentació, algun exemple de la qual s'inclou en el llibre que ara comentem. Els capítols que l'integren permeten presentar el municipi àmpliament i veure'n part de la seva evolució en el temps, des de l'Edat del Bronze, amb els primers pobladors, fins a les darreries del segle XX, amb èmfasi especial en els dos últims segles.

Així, unes coves prehistòriques, uns primers documents que testimonien i preserven l'antic nom *Landars*, la cessió de l'alou de Llanars de propietat comtal al monestir de Ripoll al segle XII, els tripijocs del noble Galceran Descatllar en relació al veïnat d'Espinalva, l'ús de les forests comunals, la jurisdicció del veguer, l'aparició de les activitats econòmiques pròpies dels segles XVII i XVIII o les successives conteses bèl·liques del segle XIX i principis del XX, van passant davant nostre com un decorat on es situen aquells altres fets *petits* del dia a dia en la vida de les successives generacions de llanarencs. És aquí on l'autor aprofita millor la seva recerca; d'altra banda resulta curiós constatar a través dels fets narrats com el temps sembla entossudir-se a repetir actes o cerimònies que restitueixin alguna cosa que s'ha perdut o deixat de fer, tot evitant d'aquesta manera la seva desaparició definitiva. Dos exemples d'això –entre molts d'altres– són la recuperació del Ball del Roser o la reposició de les campanes sostretes del campanar en un primer moment per les tropes carlistes, i posteriorment durant la Guerra Civil; noves campanes substituïren les que mancaven després de cada episodi històric respectiu, no sense esmerçar-hi esforços per part dels llanarencs, tal i com ens explica mossèn Miquel Banús l'any 1863 en un text que l'autor inclou en el llibre.

Bona prova d'aquesta constància són els reiterats intents per part del consistori llanarenc per millorar les infraestructures i serveis del poble o per defensar la pertinença del Passeig Maristany al seu terme, que sempre es vol independent del municipi veí de Camprodon. No és sorprenent, doncs, que l'esmentat Passeig mereixi un capítol en el llibre d'A. Dalmau, no solament perquè fou un passatge emblemàtic on es desenvoluparen molts episodis de la vida i de la cultura llanarenca, sinó també perquè fou el protagonista de diversos litigis territorials entre les dues poblacions ripolleses. Efectivament, l'absència d'una frontera natural requereix una frontera materialitzada en unes

fites que són motiu de disputa. Aquest fet ens permet adonar-nos de les dificultats a què hom s'enfronta a l'hora d'establir la línia divisòria definitiva entre dos pobles – en aquest cas Llanars i Camprodon – i ens porta a recordar les paraules que el gran poeta llatí Ovidi adreçava al déu Terminus, la deïtat que tenia cura dels límits territorials: “Tu marques el límit de les nacions, de les ciutats, dels regnes immensos. Sense tu qualsevol camp serà motiu de litigi.” (Ovidi, *Fastos* II,659-660). De fet, i en el cas que ens ocupa, encara avui els residents al Passeig romanen en la parròquia de Llanars a petició pròpia, servant així un vincle antic que es resisteix a desaparèixer, en la línia d'aquella tendència a preservar les coses en el temps que hem esmentat més amunt.

En un altre ordre de coses cal remarcar la voluntat de l'autor de facilitar al lector poc versat en el tema la comprensió de conceptes propis de cada època històrica, tot aportant un seguit de definicions precises de mots com *fogatge*, *alou*, *paraire*... Tampoc no oblida donar raó breument –i sempre que això és possible– de les causes que provoquen canvis significatius en el poble, alhora que acompanya el text amb un bon nombre d'il·lustracions que contribueixen a fer més entenedor allò que ens explica. En aquest sentit, les fotografies que inclou aquest llibre són un material gràfic magnífic, un testimoni excepcional d'un món que ja ens comença a quedar molt llunyà, i una riquesa d'un valor incalculable. Finalment, en aquest viatge al passat cal parlar de l'encert de l'autor en incorporar algunes fonts textuales que fan referència al Llanars d'altres temps; destaquem especialment la deliciosa descripció de l'indret feta per Cèsar August Torres a principis del segle XX, en la qual no estalvia adjectius per descriure la singular bellesa de l'itinerari seguit; una visió del paisatge que ens permet adonar-nos alhora dels canvis experimentats per l'entorn a partir del creixement urbanístic dels darrers vint anys. Entre els textos també hi trobarem algunes cròniques i cartes enviades per l'Ajuntament a diversos organismes oficials; enmig d'aquestes ens sembla simpàtica, per la seva ingenuïtat, una carta enviada al Governador Civil de Girona l'any 1887, en la qual es parla del frontal de sant Esteve ignorant-ne completament el seu valor artístic.

A banda de fer una enumeració exhaustiva dels carrers més antics, de les fonts del municipi o de les cases que l'integren, el detallisme amb què Dalmau ressegueix les fonts municipals en les quals es documenta el porta a proporcionar dades molt concretes, ja sigui a pròposit dels tràmits adminis-

triatius per a la construcció i reformes de determinades obres al poble, o en relació amb la redacció dels estatuts de diverses entitats llanarenques.

L'autor ens informa també de les despeses que aquests serveis suposen per un consistori que sovint pateix una precària situació econòmica i per uns vilatants que dediquen molts esforços a fer realitat un anhelat progrés. A voltes, la recopilació d'alguns fets curiosos aporta un to de frescor a l'explicació general, necessàriament més seriosa. Així, per exemple, sabem que una passarel·la col·locada sobre la riera de Rodà, després dels aiguats de 1940, era en realitat el xassís d'un camió abandonat pels soldats republicans, o que en la mateixa dècada uns altres soldats –els que construïren els búnquers d'Espinalva– reberen com a regal un joc d'esclòps per fer front a les inclemències meteorològiques de l'hivern. Curiós pot també semblar que sigui el propi carter el que pagui de la seva butxaca la bústia que es posà al poble l'any 1918 coincidint amb l'inici del servei de correus a Llanars. Eren altres temps...

Moltes preguntes sorgeixen a partir d'una lectura atenta del llibre de Dalmau, i molts temes s'apunten en la recerca històrica de les valls del Ter, del Freser i del baix Ripollès. Qüestions com la transhumància i les seves repercussions en la vida en aquestes contrades, la situació jurídica particular de cada poble en temps medievals, la toponímia dels indrets pirinencs, el comerç des dels temps més reculats fins als nostres dies, les festes i balls populars a la comarca, la història industrial, la religiositat popular, les fonts i les propietats medicinals de les seves aigües, la influència rossellonesa en l'art d'algunes parròquies de les valls, les rivalitats entre poblacions per motius territorials o privilegis de caire comercial, el carlisme a casa nostra, el paper que juga la frontera en les viles ripolleses o el món del contraban a la postguerra són alguns aspectes dels quals el llibre de Llanars pot oferir un breu tast. Possiblement aquestes qüestions trobaran un tractament més ampli en futurs treballs i estudis –alguns ja en circulació– amb els quals podrem adquirir un coneixement global històric més precís en relació amb aquestes terres. El llibre d'A. Dalmau – donades les característiques de la publicació– no aprofundeix en aquesta reflexió històrica, però sí recull moltes dades precises que ens ajuden a fer-nos una idea força precisa de la realitat sobretot socioeconòmica que visqueren els llanarencs al llarg dels segles i durant els dos últims d'una manera especial.

És per això que el nostre coneixement de Llanars amb els seus veïnats de Feitús i Espinalva és ara –i gràcies a aquest llibre– una mica més complet, i nosaltres, modestament, un poc més savis.

Glòria Cuéllar i Vinaixa

